

Oznaczenia na opakowaniach wynikające z ustawy o towarach paczkowanych

Andrzej Czechowski

Ustawa z 7 maja 2009 r. o towarach paczkowanych (z. U. Nr 91, poz. 740 oraz z 2010 r. Nr 107, poz. 679), zwana dalej „ustawą”, określa zasady paczkowania produktów przeznaczonych do wprowadzenia do obrotu w opakowaniach i oznaczania towarów paczkowanych znakiem „e” oraz zasady produkcji butelek miarowych i oznaczania ich znakiem „3” (odwrócony epsilon).

Definicja towaru paczkowanego umieszczona w art. 2 pkt 1 ustawy określa w sposób jednoznaczny zakres przedmiotowy ustawy. W rozumieniu tej definicji towar paczkowany jest to produkt umieszczony w opakowaniu jednostkowym dowolnego rodzaju, którego ilość nominalna, jednakowa dla całej partii, odmierzona bez udziału nabywcy, nieprzekraczająca 50 kg lub 50 l nie może zostać zmieniona bez naruszenia opakowania.

Opakowanie produktu nie jest natomiast precyzyjnie określone w ustawie. Występuje tylko odwołanie do definicji zawartej w art. 3 ust. 2 pkt 1 i 2 ustawy z 11 maja 2001 r. o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (Dz. U. Nr 63, poz. 638, z późn. zm.). I tak opakowaniami są wprowadzone do obrotu wyroby wykonane z jakichkolwiek materiałów, przeznaczone do przechowywania, ochrony, przewozu, dostarczania lub prezentacji wszelkich produktów, od surowców do towarów przetworzonych, a także części opakowań i elementy pomocnicze połączone z opakowaniami i przeznaczone do tego samego celu co dane opakowanie. Ponadto opakowania obejmują następujące kategorie:

- opakowania jednostkowe służące do przekazywania produktu użytkownikowi w miejscu zakupu, w tym przeznaczone do konsumpcji produktów naczynia jednorazowego użytku;
- opakowania zbiorcze zawierające wielokrotność opakowań jednostkowych produktów, niezależnie od tego, czy są one przekazywane użytkownikowi, czy też służą zaopatrywaniu punktów sprzedaży i które można zdjąć z produktu bez naruszenia jego cech;
- opakowania transportowe służące do transportu produktów w opakowaniach jednostkowych lub zbiorczych w celu zapobiegania ich uszkodzeniom, z wyłączeniem kontene-

row do transportu drogowego, kolejowego, wodnego lub lotniczego.

W artykule opisane zostaną w szczególności ogólne wymagania oznaczania towarów paczkowanych umieszczonych w dowolnym opakowaniu, takim jak np. torebka papierowa, torebka plastikowa, butelka szklana, butelka plastikowa, słoik, tuba, puszka metalowa itp. W przypadku artykułów spożywczych (np. alkohole i napoje) opakowaniem może być także butelka miarowa, o której mowa w rozdziale 4 ustawy. Dodatkowo w przypadku np. śmietanki kremówki, ale także kosmetyków i artykułów chemii przemysłowej, opakowaniem może być także pojemnik aerozolowy, o którym mowa w rozporządzeniu Ministra Gospodarki z 5 listopada 2009 r. w sprawie szczegółowych wymagań dla wyrobów aerozolowych (Dz. U. z 2009 r. nr 188, poz. 1460).

Aspekty prawne oznaczeń na towarach paczkowanych

Zgodnie z art. 7 ust. 1 oznakowanie umieszczone na towarach paczkowanych powinno być łatwe do odczytania i dobrze widoczne, a także wykonane w sposób niedający się usunąć bez uszkodzenia opakowania. Poza wymaganiami dotyczącymi oznakowania produktów określonymi w przepisach odrębnych, towary paczkowane wprowadzane do obrotu powinny posiadać następujące oznakowania:

- nazwę produktu,
- ilość nominalną produktu,
- firmę paczkującego, zlecającego paczkowanie, sprowadzającego lub importera.

Jest to główne wskazanie dotyczące oznaczeń na towarach paczkowanych w ustawie. Pierwszy i trzeci podpunkt nie budzi wątpliwości, gdyż wynika także z wielu innych przepisów

prawnych, natomiast oznaczenie ilości nominalnej jest podstawowym oznaczeniem wynikającym z ustawy. Dalsze rozważania będą dotyczyły tego oznaczenia.

W zakresie do 50 kg lub 50 l towary paczkowane mogą być wprowadzane do obrotu w opakowaniach jednostkowych o dowolnej ilości nominalnej – zgodnie z art. 6 ust. 1. Wyjątek od tej zasady został określony w art. 6 ust. 2, który stanowi, iż wykaz produktów, które w określonych zakresach ilościowych mogą być wprowadzane do obrotu wyłącznie w opakowaniach jednostkowych o określonych ilościach nominalnych towaru paczkowanego oraz te ilości nominalne określa załącznik nr 1 do ustawy. Wyjątek ten dotyczy tylko sześciu produktów, które w podanym zakresie można wprowadzać do obrotu tylko w ściśle określonych ilościach nominalnych. Są to wina niemusujące, żółte, musujące, likierowe, aromatyzowane oraz napoje spirytusowe. Na przykład dla tych ostatnich produktów w zakresie od 100 do 2000 ml występuje 9 ilości nominalnych: 100, 200, 350, 500, 700, 1000, 1500, 1750, 2000. Poza tym podanym zakresem ilości nominalne mogą być dowolne, ale nie mogą wykraczać poza zakres ustawy o towarach paczkowanych (50 kg lub 50 l). W związku z tym może występować także taka sytuacja, gdzie np. wino musujące w opakowaniu zawierającym deklarowaną ilość nominalną 700 ml nie może być wprowadzone do obrotu na terytorium Europejskiego Obszaru Gospodarczego (kraje Unii Europejskiej plus Norwegia, Islandia i Liechtenstein), natomiast może być wprowadzane do obrotu poza tym obszarem, np. w Białorusi.

Jeżeli opakowanie jednostkowe zawiera dwa pojedyncze opakowania lub więcej, nieprzeznaczone do oddzielnej sprzedaży, oznaczenie ilości nominalnej ma zastosowanie do opakowania jednostkowego. Natomiast jeżeli dwa opakowania jednostkowe lub więcej stanowią opakowanie zbiorcze, oznaczenie ilości nominalnej odnosi się (ma zastosowanie) do każdego pojedynczego opakowania jednostkowego. W tym zakresie ma też zastosowanie § 13 ust. 5. rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 10 lipca 2007 r.

w sprawie znakowania środków spożywczych (Dz. U. Nr 137, poz. 966, z późn. zm.), który doprecyzowuje powyższą ogólną normę, stanowiąc, iż jeżeli opakowanie środka spożywczego zawiera dwie albo więcej oddzielnie opakowanych porcji (sztuk) tego samego środka spożywczego, nieprzeznaczanych do wprowadzenia do obrotu pojedynczo, w oznakowaniu tego środka podaje się masę netto ogółem oraz liczbę porcji (sztuk). Czyli poprawnie oznaczone opakowanie powinno być: „150 g (100 szt.)” zamiast np. „100 szt. po 1,5 g”.

Dodatkowe obowiązki w zakresie oznakowań określa rozporządzenie Ministra Gospodarki z 20 lipca 2009 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących oznakowań towarów paczkowanych (Dz. U. Nr 122, poz. 1010), zwane dalej „rozporządzeniem dotyczącym oznakowań”. Z §1 i 2 rozporządzenia dotyczącego oznakowań wynikają następujące obowiązki:

1. Nazwę produktu, nazwę paczkującego i jego adres oraz ilość nominalną produktu podaje się na opakowaniu jednostkowym, etykiecie lub przywieszce trwale związanej z towarem paczkowanym – przywieszka stosowana jest przy bardzo małych towarach paczkowanych;
2. Na opakowaniu jednostkowym, etykiecie lub przywieszce trwale związanej z towarem paczkowanym, oprócz ilości nominalnej produktu, może być podana pojemność opakowania. W przypadku zamieszczenia na opakowaniu jednostkowym informacji o jego pojemności wskazanie wielkości poprzedza się określeniem „pojemność opakowania”. Często ten dodatkowy sposób oznaczania stosują producenci towarów w pojemnikach szklanych (w szczególności w słoikach);
3. Ilość nominalną produktu w opakowaniu wyraża się, w zależności od konsystencji danego produktu, w jednostkach:
 - objętości – w przypadku konsystencji płynnej,
 - masy – w przypadku konsystencji stałej, półpłynnej, maziastej, stanowiącej mieszaninę stałej i płynnej albo część stałą z mieszaniny stałej i płynnej.

Od powyższych zasad występują odstępstwa wynikające z utrwalonej praktyki handlowej. Wtedy dla danych towarów paczkowanych, w szczególności ilość nominalna produktu o konsystencji płynnej może być wyrażana w jednostkach masy, a produktu o konsystencji stałej lub półpłynnej w jednostkach objętości. Użyte jednostki muszą stanowić dokładną i wystarczającą informację dla nabywcy towaru paczkowanego. Tak jest np. dla paczkowanej ziemi lub torfu, gdzie ilość nominalną podaje się w jednostkach objętości;

4. Oznakowanie ilości nominalnej towaru paczkowanego może być poprzedzone dodatkowym napisem, odpowiednio: „objętość netto”, „masa netto” lub „zawartość netto”. Ten przepis rodzi często niezrozumienia. Literalnie biorąc, nie ma obowiązku poprzedzenia ilości nominalnej dodatkowym napisem, bowiem przywołany przepis rozporządzenia dotyczącego oznakowań ma charakter jedynie fakultatywny. Jeżeli natomiast producent towaru paczkowanego zdecyduje się na umieszczenie dodatkowego napisu poprzedzającego oznakowanie ilości nominalnej produktu, to ma do wyboru tylko trzy możliwości określone wyżej – nie może to być wyrażenie dowolne (np. sam wyraz „masa” albo „netto”).

Także nie należy stosować jako oznaczenie poprzedzające wyrażeni „waga” i „ciężar”, ponieważ wyrazy te chociaż potocznie utożsamiane z wyrazem „masa” mają jednak odmienne znaczenie. Bowiem waga, zgodnie z definicjami słownikowymi, to przyrząd do pomiarów masy ciała, natomiast ciężar to siła, z jaką Ziemia przyciąga dane ciało. Ponadto masę mierzymy w jednostkach masy, np. kg lub g, natomiast ciężar w jednostkach siły, np. w niutonach (N);

5. Nazwy i oznaczenia jednostek miar stosowane w oznakowaniu towarów paczkowanych zostały określone w załączniku nr 1 do rozporządzenia dotyczącego oznakowań. W tabeli 1 podano najczęściej stosowane w praktyce jednostki miary stosowane w oznakowaniu towarów paczkowanych. Występująca dodatkowo w rozporządzeniu dotyczącym oznakowań jednostka miary centylitr (o oznaczeniu cl lub cL) występuje sporadycznie, natomiast w zasadzie nie spotykane są jednostki miary centymetr sześcienny i decymetr sześcienny (o oznaczeniu cm^3 i dm^3), które też występują w ww. rozporządzeniu;

Tabela 1. Stosowane w praktyce nazwy i oznaczenia jednostek miar

Nazwa jednostki miary	Oznaczenie jednostki miary	
Masa:	miligram	mg
	gram	g
	kilogram	kg
Objętość:	litr	l lub L
	millilitr	ml lub mL

6. Wartość liczbową ilości nominalnej towaru paczkowanego może zawierać ułamek dziesiętny z nie więcej niż trzema cyframi po przecinku. Natomiast powiązanie jednostek

Tabela 2. Minimalna wysokość cyfr i liter w odniesieniu do ilości nominalnej

Ilość nominalna towaru paczkowanego g lub ml	Minimalna wysokość cyfr i liter mm
do 50	2
powyżej 50 do 200	3
powyżej 200 do 1000	4
powyżej 1000	6

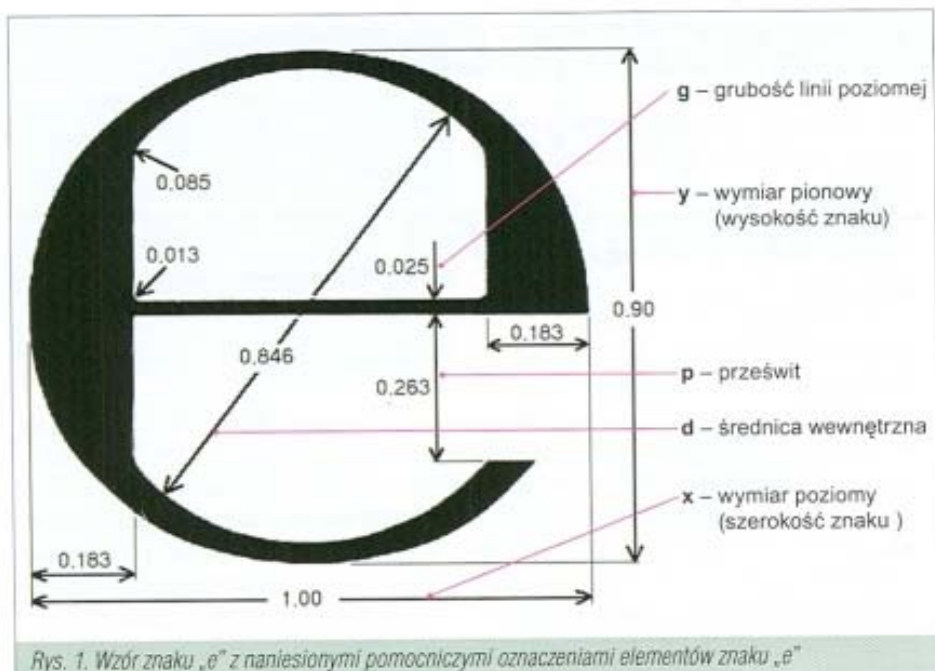
miar z wielkością opakowania (ilością nominalną) nie zostało wprost określone, pomimo tego utrwałała się właściwa praktyka, aby nie stosować zbyt dużej liczby zer przed przecinkiem. W tym aspekcie dodatkowym wskazaniem może być zasada ujęta w zaleceniu Międzynarodowej Organizacji Metrologii Prawnej OIML Nr R79 – *Labelling requirements for prepackaged products (edition 1997)* – zalecenie dostępne jest na stronie internetowej www.oiml.org w linku *OIML Publications*. W tablicy 2 załącznika normatywnego A pt. *Units of measurement and symbols* do ww. zalecenia określono przedziałami sposób wyboru formy zapisu ilości nominalnej towaru paczkowanego w sposób następujący:

- dla objętości poniżej 1000 ml wskazano jednostkę miary ml (mL),
 - dla objętości równej i powyżej 1000 ml wskazano jednostkę miary l (L),
 - dla masy poniżej 1 g wskazano jednostkę miary mg,
 - dla masy od 1 g do 1000 g wskazano jednostkę miary g,
 - dla masy równej i powyżej 1000 g wskazano jednostkę miary kg;
7. Minimalną wysokość cyfr i liter w oznakowaniu ilości nominalnej towaru paczkowanego podano w tabeli 2 (zgodnie z załącznikiem nr 2 do rozporządzenia dotyczącego oznakowań).

Oznaczanie znakiem „e”

Zgodnie z art. 15 ustawy o towarach paczkowanych oznaczanie znakiem „e” stosuje się do towarów paczkowanych wprowadzanych do obrotu w opakowaniach jednostkowych o ilości nominalnej wyrażonej w jednostkach masy lub objętości, która jest nie mniejsza niż 5 g lub 5 ml i nie większa niż 10 kg lub 10 l. Umieszczenie znaku „e” na towarach o ilości nominalnej poza tym zakresem jest zabronione.

Producenci towarów paczkowanych mogą na własną odpowiedzialność oznaczać znakiem „e” towary paczkowane, jeżeli towary te oraz proces kontroli paczkowania produktów

Rys. 1. Wzór znaku „e” z naniesionymi pomocniczymi oznaczeniami elementów znaku „e”

spełniają warunki określone w rozdziale nr 3 ustawy.

Z art. 16 ust. 4 ustawy wynika, że znak „e”, o wysokości co najmniej 3 mm, umieszcza się na opakowaniu obok oznaczenia nominalnej masy lub objętości. Najczęściej znak „e” występuje przed oznaczeniem ilości nominalnej lub po niej. I tak przykładowe oznaczenie ilości nominalnej na opakowaniu towaru może być następujące: „e 750 g” lub „750 g e” (ilość nominalna 750 g plus oznaczenie znakiem „e”, które może występować opcjonalnie). W dalszej części artykułu, w każdym miejscu, gdzie występuje znak „e” w połączeniu z ilością nominalną, ma on postać stylizowanej litery „e” o ściśle określonym wzorze.

Wzór znaku „e” określa załącznik nr 3 do ustawy. Umieszczanie na opakowaniach znaków podobnych do znaku „e” jest zabronione.

Niewłaściwe zachowanie proporcji znaku „e”, przez co staje się on niepodobny do wzoru, występuje bardzo często przy oznaczaniu towarów paczkowanych znakiem „e”. Występują także przypadki, że pomimo iż znak „e” w sposób pełny odzwierciedla wzór na etapie projektu opakowania, to finalnie na gotowych (wydrukowanych) opakowaniach występuje zniekształcenie znaku. Bardzo często znak już wizualnie nie spełnia wymagań określonych we wzorze, np. jest spłaszczony w pionie (a nie poziomie) lub ma nieproporcjonalnie grubą środkową linię poziomą.

Dla ułatwienia dostosowania się do wymagań ustawy został opracowany przykład obliczeniowy do wyznaczania zależności wymiarowych znaku „e”. Na rys. 1 przedstawiono wzór znaku „e” z naniesionymi pomocniczymi oznaczeniami elementów.

Obliczenia wykonano dla założonej wysokości znaku $y = 10$ mm.

Obliczenie szerokości znaku x :

$$x = \frac{1,00}{0,90} \times 10 \text{ mm} = 11,11 \text{ mm}$$

Obliczenie średnicy wewnętrznej d :

$$d = 0,846x = 0,846 \times 11,11 \text{ mm} = 9,40 \text{ mm}$$

Obliczenie grubości linii poziomej g :

$$g = 0,025x = 0,025 \times 11,11 \text{ mm} = 0,28 \text{ mm}$$

Obliczenie prześwitu p :

$$p = 0,263x = 0,263 \times 11,11 \text{ mm} = 2,92 \text{ mm}$$

Pozostałe wymiary wyznacza się w sposób analogiczny.

Zasady dotyczące stosowania jednostek miar na opakowaniach

Zapisywanie jednostek miar (w ilości nominalnej) na opakowaniach towarów paczkowanych, jak i różnych innych jednostek miar na pozostałych opakowaniach towarów wprowadzanych do obrotu często zawiera błędy. Błędy te nie wynikają tylko z braku wiedzy w zakresie poprawnego zapisywania jednostek miar, ale częściej z bujnej fantazji grafika lub działu marketingu (promocji). Trzeba sobie uzmystwić, że tak jak znak „e” także jednostki miar nie mogą być dowolnie przerabiane i dostosowywane do indywidualnych potrzeb danego opakowania. Zawsze powinno się udać zachować indywidualny charakter opakowania bez ingerencji w wygląd zastosowanych jednostek miar.

Polska oraz kraje Unii Europejskiej są sygnatariuszami Konwencji Metrycznej. Konwencja Metryczna jako umowa międzynarodowa jest obecnie najważniejszym instrumentem regulującym stosunki międzynarodowe i głównym źródłem prawa międzynarodowego w zakresie miar. Międzynarodowy Układ Jednostek Miar (SI) został wprowadzony jako realizacja jednego z zasadniczych celów, jaki postawili sobie sygnatariusze Konwencji Metrycznej, którym jest ujednoczenie miar.

Broszura pod tytułem Międzynarodowy Układ Jednostek Miar (SI) – *The International System of Units (SI)* – jest zasadniczym dokumentem dla wszystkich, którzy chcą poprawnie używać SI. Obejmuje ona urzędowe definicje podstawowych jednostek SI. Ostatnie wydanie nr 8 Broszury zostało opublikowane w maju 2006 r. i jest dostępne na stronie internetowej BIPM (Międzynarodowego Biura Miar – *Bureau International des Poids et Mesures*), www.bipm.org.

SI jest systemem upowszechnianym i wdrażanym przez kraje członkowskie Konwencji Metrycznej we wszystkich dziedzinach życia. W systemie tym wszystkie elementy, łącznie z zapisem wielkości, są zdefiniowane. W szczególności wspomniana wyżej Broszura, jeden z najważniejszych dokumentów Konwencji Metrycznej stwierdza (pkt 5.3.3, str. 133), że: wartość liczbowa zawsze poprzedza jednostkę miary, a spacja jest zawsze stosowana do rozdzielenia jednostki miary od liczby. Wynika z tego, że wyrażenie „liczba, spacja, oznaczenie jednostki miary” jest w rozumieniu SI jednym wyrażeniem i podlega powszechnie obowiązującym regułom gramatycznym. Czyli poprawny zapis ilości nominalnej powinien wyglądać następująco: 100 g; 20 kg; 500 ml; 3 L.

W Polsce wdrożenie zasad dotyczących jednostek miar nastąpiło wraz z ustawą z 11 maja 2001 r. – Prawo o miarach (Dz. U. z 2004 r. Nr 243, poz. 2441, z późn. zm.), a w szczególności z rozporządzeniem Rady Ministrów z 30 listopada 2006 r. w sprawie legalnych jednostek miar (Dz. U. Nr 225, poz. 1638 z późn. zm.).

Obowiązek stosowania legalnych jednostek miar dotyczy użytkownika przyrządów pomiarowych, wykonywania pomiarów i wyrażania wartości wielkości fizycznych. Tak więc zasady poprawnego stosowania jednostek miar dotyczą nie tylko oznaczenia ilości nominalnej na opakowaniu towarów paczkowanych, ale także każdego miejsca opakowania, gdzie stosowane są jednostki miar, np. w składzie lub wartości odżywczej.

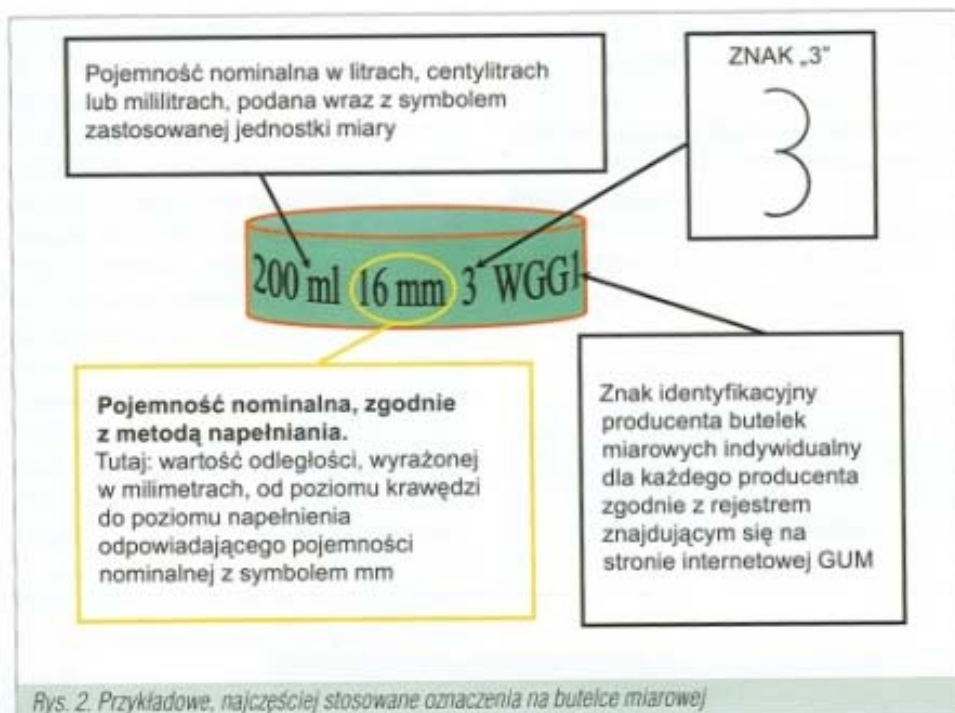
Dopuszczalne jest stosowanie dodatkowych oznaczeń wyrażonych w jednostkach miar innych niż legalne jednostki miar. Oznaczenie wyrażone w legalnej jednostce miary ma cha-

rakter nadrzędny, w szczególności musi być wyrażane znakami nie mniejszymi niż znaki wyrażające inną jednostkę miary. Z takiego podwójnego zapisu korzystają często eksporterzy towarów paczkowanych np. do Wielkiej Brytanii, gdzie występują niemetryczne jednostki miar (np. uncje) lub do Rosji, gdzie jednostki miar zapisywane są cyrylicą np. Мг zamiast mg.

Poniżej zebrano przykłady podstawowych zasad stosowania jednostek miar:

- dziesiątne podwielokrotności i wielokrotności jednostki miary masy „kilogram” wyraża się przez dołączenie nazwy przedrostka do nazwy „gram” lub oznaczenia przedrostka do oznaczenia „g”. Czyli niepoprawne są następujące oznaczenia: 1 MG lub 1 Mg lub 1 mG zamiast 1 mg oraz 2 KG lub 2 kG lub 2 Kg zamiast 2 kg;
- oznaczenie jednostki miary wraz z wartością liczbową w druku zapisuje się czcionką prostą, czyli niepoprawne są następujące oznaczenia: 700 g (g czcionką pochyłą, a liczba czcionką prostą) lub 700 g (jednostka miary i liczba czcionką pochyłą) lub 700 g (liczba czcionką pochyłą, a g czcionką prostą) zamiast „700 g”. Jeżeli na opakowaniu stosuje się nazwę jednostki miary zamiast oznaczenia, to ją także w druku zapisuje się czcionką prostą (oczywiście wraz z wartością liczbową). Nieprawidłowo jest np. oznaczanie mleka 1 *litri* i 2 *litry* zamiast 1 litr i 2 litry;
- do oznaczeń jednostek miar nie można dołączać żadnych dodatkowych wyrazów, wskaźników bądź liter. Dlatego znak „e” nie może być dołączony do jednostki miary (błędnie 200 ge i 500 mle zamiast „200 g e” i „500 ml e”, poprawnie jest też „e 200 g” i „e 500 ml”);
- oznaczenie jednostki miary pisze się bez kropki na końcu, czyli niepoprawnie „50 ml.” zamiast „50 ml”;
- nazwę jednostki miary pisze się małą literą – czyli niepoprawnie jest 1 Litr zamiast 1 litr. Jest to szczególnie ważne właśnie w przypadku jednostki miary litr, gdzie dopuszczone jest stosowanie oznaczenia małą i dużą literą (l i L), a nazwę zapisuje się tylko małą literą (litr).
- w oznaczeniu jednostki miary nie uwzględnia się liczby mnogiej, to oznacza, że niepoprawny jest zapis: 2 L-y i 20 g-ów zamiast 2 L i 20 g. Natomiast nazwy jednostek miar odmienia się według zasad deklinacji polskiej, co oznacza, że niepoprawny jest zapis 5 litr zamiast 5 litrów.

Na zakończenie rozważań dotyczących jednostek miar należy jeszcze zwrócić uwagę na oznaczenie % (procent). Oznaczenie wielkości w procentach na opakowaniu towaru paczkowanego (np. skład lub wartość odżywcza) trak-

tuje się jako zapis czysto matematyczny, a nie jako jednostkę miary. Także w Polskich Normach dotyczących jednostek miar stosowanie oznaczenia % nie jest zalecane. Pomimo tego wszystkie powyższe zasady powinny dotyczyć także oznaczenia % (procent). W praktyce można spotkać wyrażanie wielkości bezwymiarowych w procentach i oznaczeniu „%” także w innych miejscach opakowań. Jako przykład można podać § 3 ust. 2 rozporządzenie Ministra Gospodarki z 25 maja 2006 r. w sprawie liczbowych danych odniesienia dla mieszanin alkoholu etylowego i wody (Dz. U. Nr 106, poz. 716), bowiem przy określaniu mocy alkoholu (wyrażonej w procentach, jako liczbę części alkoholu w stu częściach mieszaniny) należy stosować następujące symbole: % vol – dla ułamka objętościowego albo % mas – dla ułamka masowego.

Butelki miarowe

Butelka miarowa – zgodnie z definicją zawartą w ustawie – to pojemnik oznaczony znakiem „3”, zamykany lub przystosowany do zamykania, przeznaczony do przechowywania, transportu lub dostarczania cieczy, o pojemności nominalnej od 50 ml do 5 l włącznie, posiadający charakterystykę konstrukcyjną i jednolitość wytwarzania zapewniającą odpowiednią dokładność pomiaru zawartej w nim cieczy przez napełnienie do określonego poziomu lub w określonym procencie jego pojemności całkowitej, bez konieczności wykonywania niezależnego pomiaru ilości nalewanej do niego cieczy, wykonany ze szkła lub innego materiału posiadającego taką sztywność i stabilność,

która zapewnia pojemnikowi zachowanie takich samych właściwości metrologicznych, jakie zapewnia szkło.

W procesie paczkowania producenci mogą wykorzystywać butelki miarowe i napełniać je do poziomu odpowiadającego pojemności nominalnej określonej w ustawie. Stosując butelki miarowe, napełnianie odbywa się poprzez kontrolę poziomu napełnienia tychże butelek. Natomiast w przypadku napełniania butelek nie będących butelkami miarowymi, system kontroli wewnętrznej ilości towaru paczkowanego opiera się na kontroli ilości produktu nalanego do butelki, ponieważ w przypadku stosowania innych butelek (niemiarowych) producent powinien sobie uzmysłwić (jak i konsument), że poziom napełnienia taką samą odmierzoną ilością produktu w różnych butelkach, nawet z tej samej serii produkcyjnej, może być niejednakowy. Podczas gdy w przypadku butelki miarowej poziom napełnienia taką samą odmierzoną ilością produktu w różnych butelkach zawsze powinien być taki sam.

Butelki miarowe powinny charakteryzować się pojemnością nominalną i pojemnością brzegową rozumianą jako objętość cieczy, jaką w rzeczywistości zawiera butelka napełniona do brzegu.

Zgodnie z art. 22 ustawy o towarach paczkowanych producent butelek może na własną odpowiedzialność oznaczać je znakiem „3” o wysokości co najmniej 3 mm, stanowiącym gwarancję producenta, że butelka spełnia wymagania określone w ustawie. Butelka miarowa (art. 23 ustawy) powinna posiadać łatwe do odczytania, dobrze widoczne oraz nieusuwalne oznakowania:

- na boku, przy krawędzi dna lub na dnie:
 - wartości pojemności nominalnej w litrach, centylitrach lub mililitrach, podane wraz z symbolem zastosowanej jednostki miary, cyframi o wysokości co najmniej:
 - 3 mm, jeżeli nominalna pojemność jest nie większa niż 20 cl,
 - 4 mm, jeżeli nominalna pojemność jest większa od 20 cl i nie jest większa niż 100 cl,
 - 6 mm, jeżeli nominalna pojemność jest większa od 100 cl,
 - znak identyfikacyjny producenta – aktualny rejestr znaków identyfikacyjnych producentów butelek miarowych znajduje się na stronie internetowej Głównego Urzędu Miar (<http://gum.bip.ornak.pl/pl/bip/rejestr/>)
 - znak „3” - wzór znaku „3” określa załącznik nr 5 do ustawy;

➤ na dnie lub przy krawędzi dna w sposób zapewniający rozróżnienie z oznakowaniami, o których mowa wyżej, cyframi o tej samej wysokości, w jakich jest wyrażana odpowiednia pojemność nominalna, zgodnie z metodą lub metodami napełniania:

- wartość pojemności brzegowej wyrażonej w centylitrach bez symbolu cl lub
- wartość odległości wyrażonej w milimetrach, od poziomu krawędzi do poziomu napełnienia odpowiadającego pojemności nominalnej z symbolem mm.

Na butelce miarowej nie wolno umieszczać innych oznakowań, podobnych do oznakowań, o których mowa powyżej.

Podobne oznakowania (oczywiście bez znaku „3”) występują na słótkach i innych butelkach, chociaż nie są one butelkami miarowymi, tzn. nie spełniają wymagań metrologicznych określonych dla butelek miarowych w ustawie.

Oznaczenia wyrobów aerosolowych

Oznakowanie wyrobów aerosolowych wynika przede wszystkim z rozporządzenia Ministra Gospodarki z 5 listopada 2009 r. w sprawie szczegółowych wymagań dla wyrobów aerosolowych (Dz. U. nr 188, poz. 1460). W zakresie ilości nominalnej § 16 ww. rozporządzenia stanowi, iż na każdym wyrobie aerosolowym umieszcza się w sposób widoczny, czytelny i trwały, masę netto zawartości i pojemność netto z zastrzeżeniem, że dopuszcza się niepodawanie masy netto, w przypadku gdy wyrób aerosolowy jest zgodny z wymaganiami określonymi w § 3 ust. 1 i 2 rozporządzenia dotyczącego oznakowań. Dodatkowo zgodnie z § 3 ust. 3 rozporządzenia dotyczącego oznakowań w przypadku wyrobów aerosolowych oznacze-

nie na pojemniku masy netto ich zawartości nie jest wymagane.

Z zaprezentowanych wyżej przepisów wynika, że nie jest możliwe oznaczenie ilości nominalnej na wyrobie aerosolowym tylko w jednostkach masy, bowiem oznaczenie ilości nominalnej na wyrobie aerosolowym powinno zawierać oznaczenie masy i objętości (zgodnie z rozporządzeniem w sprawie szczegółowych wymagań dla wyrobów aerosolowych) lub oznaczenie masy i objętości albo tylko oznaczenie objętości (zgodnie z rozporządzeniem dotyczącym oznakowań). Jednocześnie wydaje się, że wskazywanie dodatkowo masy na wyrobie aerosolowym (oprócz zawsze wymaganej objętości) powinno stać się normą producentów takich wyrobów, ze względu na szczególną prostotę systemu kontroli wewnętrznej ilości towaru paczkowanego tak oznaczonego wyrobu aerosolowego.

Zgodnie z §3 ust. 1 rozporządzenia dotyczącego oznakowań, na wyrobach aerosolowych, w rozumieniu §3 pkt 1 rozporządzenia w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać wyroby aerosolowe, umieszcza się informację o całkowitej pojemności pojemnika. Informacja ta powinna być podana w sposób niebudzący wątpliwości co do jej treści, w szczególności tak, aby nie została uznana za informację o nominalnej objętości zawartości pojemnika. Z praktyki wynika, że dla odróżnienia – całkowitą pojemność pojemnika umieszcza się w ramce (kwadratowej lub prostokątnej).

Przed wejściem w życie rozporządzenia dotyczącego oznakowań, objętości pojemników aerosolowych i odpowiadające im ilości nominalne były określone w sposób jednoznaczny. Natomiast obecnie nie jest to podane w przepisach prawa. Jest to zgodne z art. 4 ust. 1 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2007/45/WE z 5 września 2007 r. ustanawiającej zasady dotyczące nominalnych ilości produktów w opakowaniach jednostkowych, uchylającej dyrektywy Rady 75/106/EWG i 80/232/EWG oraz zmieniającej dyrektywę Rady 76/211/EWG.

Objętości pojemników i odpowiadające im ilości nominalne nie zostały umieszczone także w rozporządzeniu Ministra Gospodarki z 5 listopada 2009 r. w sprawie szczegółowych wymagań dla wyrobów aerosolowych. Przepisy tego rozporządzenia wdrażają postanowienia dyrektywy 75/324/EWG w sprawie zbliżenia prawa państw członkowskich dotyczącego wyrobów aerosolowych zmienionej dyrektywą 94/1/WE oraz dyrektywą 2008/47/WE. W tym miejscu należy dodać, że zarówno ustawa o towarach paczkowanych wraz z aktami wykonawczymi, jak i ww. rozporządzenie w sprawie szczegółowych wymagań dla wyrobów aerosolowych

transponują do prawa polskiego dyrektywy z Unii Europejskiej – zatem przepisy obowiązujące w każdym kraju członkowskim UE powinny być w tym zakresie spójne.

Biorąc pod uwagę powyższe, zależność między objętością pojemnika aerosolowego a zawartą w nim ilością towaru może być dowolna. Pojemnik i zawartość powinna tylko spełniać wymagania określone w rozporządzeniu w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać wyroby aerosolowe – wymagania określone są np. w § 7 ust. 5 i 6, które stanowią, iż objętość fazy ciekłej wyrobu aerosolowego o pojemniku metalowym w temperaturze +50°C nie może przekraczać 87% jego pojemności netto oraz że objętość fazy ciekłej wyrobu aerosolowego o pojemniku metalowym z dnem wklęsłym przechodzącym przed rozerwaniem w dno wypukłe nie powinna w temperaturze +50°C przekraczać 95% jego pojemności netto.

Analogicznie jak oznaczanie butelek miarowych znakiem „3” i towarów paczkowanych znakiem „e” należy rozumieć oznaczanie wyrobów aerosolowych znakiem „3”, bowiem na każdym wyrobie aerosolowym umieszcza się symbol „3” (odwrócony epsilon) poświadczający zgodność ze szczegółowymi wymaganiami określonymi w ww. rozporządzeniu w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać wyroby aerosolowe. Ponadto symbol „3” (odwrócony epsilon) umieszcza osoba wprowadzająca wyroby aerosolowe do obrotu. Na wyrobie aerosolowym umieszczony jest zawsze znak „3” (podobnie jak na butelce miarowej), natomiast producent wykorzystujący takie pojemniki (butelki miarowe) może dodatkowo umieścić na nim znak „e” świadczący o spełnieniu wymagań co do zawartości. Reasumując, umieszczenie znaku „e” i/lub „3” na towarze paczkowanym przez producenta (paczkującego) jest gwarancją spełnienia przez towar odpowiednich przepisów dotyczących tych znaków.

Podsumowanie

Przekazując powyższe informacje, należy wskazać, iż wraz z przepisami ustawy wprowadzono sankcje karne za niedopełnienie obowiązków w zakresie oznakowań na towarach paczkowanych (kara grzywny do 3000 zł). Także za wyrażanie wartości wielkości fizycznych w jednostkach miar innych niż legalne przewidziano karę grzywny, co wynika z przepisów ustawy Prawo o miarach. Podczas kontroli wykonywanych przez organy administracji miar u producentów towarów paczkowanych, jak i kontroli towarów paczkowanych znajdujących się w obrocie wykonywanych przez organy wyspecjalizowanych inspekcji wskazanych

w ustawie (Inspekcji Handlowej, Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych i Inspekcji Farmaceutycznej) wykonywana jest każdorazowo ocena zgodności oznakowań z obowiązującymi przepisami.

Wiele cennych informacji związanych z praktycznym stosowaniem zapisów ustawy przekazywanych jest podczas takich kontroli, co ułatwia podmiotom paczkującym odpowiednią i zgodną z obowiązującymi przepisami organizację systemu kontroli wewnętrznej ilości towaru paczkowanego. Dodatkowo potrzebne informacje można znaleźć na stronie internetowej Głównego Urzędu Miar (www.gum.gov.pl w linku Towary Paczkowane). Wskazać również należy, że jak najszerza popularyzacja stro-

ny internetowej Głównego Urzędu Miar (GUM) w zakresie towarów paczkowanych, jak i dokumentów na niej występujących jest z punktu widzenia ustawy o towarach paczkowanych jak najbardziej pożądana. Ogólnie strona ta ma na celu uświadomienie producentom towarów paczkowanych o obowiązkach przestrzegania przepisów ustawy o towarach paczkowanych i ustawy Prawo o miarach. Umieszczono tam np. odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania (FAQ), poradnik dotyczący organizacji systemu kontroli wewnętrznej ilości towaru paczkowanego oraz dane osób kontaktowych związanych z towarami paczkowanymi. Trzeba też dodać, że link do zakładki Towary Paczkowane na stronie internetowej GUM wykorzysta-

wany jest przez wiele podmiotów zarówno publicznych, jak i niepublicznych w różnych częściach ich stron internetowych traktujących ogólnie lub bardziej szczegółowo o towarach paczkowanych. Link ten wykorzystywany jest też często w stronach pod tytułem Ważne linki np. w formie linku Towary Paczkowane GUM.

mgr inż. Andrzej Czechowski
Biuro Nadzoru – Samodzielne Stanowisko
pracy ds. Towarów paczkowanych,
Główny Urząd Miar w Warszawie